

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízdila a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci **žalobce: Z. Z.**, zastoupen JUDr. Vladimírem Boleslavem, advokátem, se sídlem Plzeňská 394/70, Praha 5, proti **žalovanému: Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2003, č. j. 28 Ca 430/98 - 237,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 28 Ca 430/98 - 237 ze dne 14. 3. 2003 **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal kasační stížnost proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2003, č. j. 28 Ca 430/98 - 237, kterým bylo zrušeno rozhodnutí náměstka ministra vnitra ze dne 21. 4. 1998, č. j. EKO - 284 - 8/10 - 98, a rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra ze dne 26. 1. 1998, č. j. ZS - 57 481 - 14/70 - 97, a věc byla vrácena k dalšímu řízení, přičemž předmětem řízení byla úprava stěžovatelova starobního důchodu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Dále soud vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Nejvyšší správní soud v zájmu přehlednosti odůvodnění nejprve považuje za nezbytné učinit stručný přehled vývoje posuzované věci, neboť jde o spor o úpravu stěžovatelova starobního důchodu z důvodu účasti na mimosoudní rehabilitaci mající prvopočátek v roce 1992.

Stěžovateli byl podle Nejvyššímu správnímu soudu předložených správních spisů přiznán starobní důchod právním předchůdcem České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) ode dne 1. 7. 1982 podle zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení. Pro výši důchodu bylo přihlédnuto ke 42 letům zaměstnání, procentní výměra důchodu byla odvozena ze zaměstnání III. pracovní kategorie.

Dne 31. 3. 1992 vydalo Federální ministerstvo vnitra osvědčení podle § 22 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „zákon o mimosoudních rehabilitacích“), kterým osvědčilo, že stěžovatel ukončil pracovní poměr u Ministerstva vnitra dne 1. 1. 1951 z důvodu uvedeného v § 21 odst. 1 citovaného zákona.

Žádosti stěžovatele o úpravu starobního důchodu podle zákona o mimosoudních rehabilitacích ČSSZ v roce 1992 nevyhověla (rozhodnutí ze dne 4. 8. 1992); odůvodnění se opíralo o skutečnost, že stěžovatel neprokázal výši skutečného hrubého příjmu v roce 1950, a proto je vyměřená výše starobního důchodu výhodnější, nežli podle zákona o mimosoudních rehabilitacích.

V opravném prostředku proti tomuto rozhodnutí ČSSZ stěžovatel namítl to, co je podstatě předmětem sporu do současné doby: stěžovatel tvrdil, že období od 1. 1. 1951 do roku 1964 mělo být hodnoceno v I. pracovní kategorii a poté do roku 1982 ve II. kategorii, neboť působil ve služebním poměru, nikoli jako občanský pracovník. Soudní řízení vedené o přezkumu tohoto rozhodnutí ČSSZ skončilo posléze (po dvojím rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové a Vrchního soudu v Praze) tak, že rozsudkem ze dne 15. 11. 1996, č. j. 14 Ca 270/92 - 64, bylo rozhodnutí ČSSZ zrušeno a věc jí vrácena k dalšímu řízení; hlavní právní závěr, který tehdy krajský soud učinil, byl, že u stěžovatele došlo k 1. 1. 1951 ke skončení služebního poměru a ve věci mělo rozhodnout Ministerstvo vnitra České republiky.

O žádosti o úpravu starobního důchodu podle zákona o mimosoudní rehabilitaci pak opakovaně rozhodovalo Ministerstvo vnitra v letech 1997 - 1998; výplata starobního důchodu byla ČSSZ předána Ministerstvu vnitra dnem 12. 8. 1997. Ministerstvo vnitra vydalo ve věci několik rozhodnutí, přičemž v rozhodnutí ze dne 26. 1. 1998, č. j. ZS - 57 481 - 14/70 - 97, deklarovalo převzetí výplaty starobního důchodu od ČSSZ ve výši 5330 Kč měsíčně včetně zvýšení podle nařízení vlády č. 129/1997 Sb. (původně 4828 Kč) a vyčíslilo přeplatek na důchodu ve výši 38 410 Kč, kterýžto přeplatek měl vzniknout v důsledku výplat dávek ze strany Ministerstva vnitra v období od srpna 1997 do října 1997. O odvolání, jež stěžovatel proti tomuto rozhodnutí podal, bylo dne 21. 4. 1998 pod č. j. EKO - 284 - 8/10 - 98 rozhodnuto tak, že se zamítá a napadené rozhodnutí se potvrzuje. Odvolací orgán v odůvodnění svého rozhodnutí mimo jiné uvedl, že doba od neplatného skončení zaměstnání do dne vzniku nároku na důchod byla započtena ve III. pracovní kategorii, neboť nebylo doloženo, že by funkce aktuárský adjunkt ve vyšší pomocné správní službě národní bezpečnosti, ve které byl stěžovatel naposledy zařazen před neplatným skončením pracovního vztahu, byla od 1. 1. 1965 zařazena do I. nebo II. kategorie funkcí. *(Pozn. Nejvyššího správního soudu: kategorie funkcí jako institut důchodového zabezpečení byly - pokud jde o příslušníky ozbrojených sborů - zavedeny zákonem č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, od 1. 1. 1965).*

Posledně uvedené rozhodnutí správního orgánu II. stupně bylo napadeno opravným prostředkem podaným u Krajského soudu v Hradci Králové dne 4. 5. 1998. Ústřední námitkou uplatněnou v opravném prostředku bylo stěžovatelovo tvrzení, že mu náleží úprava starobního důchodu z důvodu účasti na mimosoudní rehabilitaci, neboť jím zastávaná funkce

spadala do I. kategorie funkcí. Krajský soud nejprve napadené rozhodnutí potvrdil (č. j. 28 Ca 430/98 - 81 ze dne 23. 7. 1999); rozsudkem Vrchního soudu v Praze (sp. zn. 1 Cao 165/99 ze dne 28. 8. 2000) pak byl rozsudek krajského soudu k odvolání stěžovatele změněn tak, že rozhodnutí správního orgánu se zrušuje a věc se vrací k dalšímu řízení - stěžejním důvodem pro tento postup vrchního soudu bylo jeho právní přesvědčení, že žalovaný nebyl příslušný věc posuzovat a rozhodovat o ní, neboť stěžovatel nebyl po příslušnou dobu vyžadovanou zákonnými předpisy o organizaci a provádění sociálního zabezpečení příslušníkem SNB, nestal se v příslušné době členem SNB, a proto jeho nárok na úpravu důchodu z tohoto titulu není po právu. Tímto svým názorem zavázal i ČSSZ, které měla být věc postoupena. Na základě stěžovatelova dovolání ve věci dále rozhodoval Nejvyšší soud, jenž pod sp. zn. 30 Cdo 884/2001 dne 14. 5. 2002 zrušil rozhodnutí vrchního soudu proto, že vrchní soud svým právním názorem zavázal jiný správní orgán než ten, o jehož rozhodnutí šlo. Vrchní soud v Praze pak vázán tímto právním názorem dne 9. 9. 2002 (sp. zn. 1 Cao 165/99) zrušil rozhodnutí krajského soudu sp. zn. 28 Ca 430/98 ze dne 23. 7. 1999 a věc mu vrátil k dalšímu řízení; v odůvodnění tohoto rozhodnutí vrchní soud uvedl, že skutkový stav, jak byl zjištěn, nebyl dovolacím soudem zpochybněn, proto vrchní soud z hlediska právního hodnocení věci setrval na názoru, že nebylo prokázáno, že by stěžovatelem zastávaná funkce aktuárského adjunkta byla funkcí považovanou a následně zákonem č. 101/1964 Sb. zařazenou do I. (II.) kategorie funkcí. Předpokladem pro použití ustanovení § 24 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, je prokázání existence služebního poměru stěžovatele jako příslušníka Sboru národní bezpečnosti, tedy služby v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech (§ 129 odst. 1 zákona č. 101/1964 Sb., § 162 odst. 3, 4 zákona č. 121/1975 Sb.). Vrchní soud podrobně odůvodnil svůj náhled na možnost, aby se stěžovatel stal ke dni 7. 9. 1947 členem (a posléze příslušníkem) Sboru národní bezpečnosti, přičemž svůj názor uzavřel tak, že stěžovatel se ani nestal členem SNB, ani do něj nebyl převeden. Poněvadž nebyly dány podmínky upravené § 9 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, pro věcnou příslušnost Ministerstva vnitra rozhodovat o důchodových nárocích stěžovatele, rozhodoval ve věci orgán nepřislušný. Krajský soud se však touto otázkou nezabýval, proto vrchní soud rozhodnutí krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud v Hradci Králové rozhodl dne 14. 3. 2003 (č. j. 28 Ca 430/98 - 237) tak, že napadené rozhodnutí správního orgánu II. stupně ze dne 21. 4. 1998 i rozhodnutí I. stupně ze dne 26. 1. 1998 zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení; krajský soud, ostatně vázán závěry vrchního soudu, uvedl, že v řízení nebylo prokázána existence služebního poměru stěžovatele jako příslušníka SNB, Ministerstvo vnitra by bylo příslušné k projednání a rozhodnutí stěžovatelovy žádosti o úpravu důchodu z titulu soudní rehabilitace pouze v případě, že by stěžovatel byl příslušníkem ozbrojených sil po dobu alespoň 20 let. Přezkoumávané rozhodnutí tak bylo vydáno orgánem věcně nepřislušným. Krajský soud ve věci jednal po nabytí účinnosti zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), a proto se v důsledku ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s. toto řízení mělo spravovat tímto procesním předpisem.

Stěžovatel napadá kasační stížností posledně uvedené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2003, č. j. 28 Ca 430/98 - 237. V kasační stížnosti ze dne 25. 6. 2003 nejprve obsáhle rekapituluje průběh předchozích řízení, obsah svých opravných prostředků, aby posléze v kasační stížnosti v zásadě uvedl dvojí námitku: jednak brojí proti právnímu závěru krajského soudu, že se stěžovatel v postavení aktuárského adjunkta vyšší pomocné správní služby nestal ze zákona členem Sboru národní bezpečnosti podle § 29 zákona č. 149/1947 Sb., neboť podle jeho názoru se jím stal v důsledku úpravy obsažené v nařízení vlády č. 200/1948 Sb., které podle něj rozšířilo okruh osob, které se zpětně

od 7. 9. 1947 staly členy SNB. Dále stěžovatel napadá rozsudek krajského soudu proto, že se v odůvodnění dostatečně nevypořádal s vyjádřením Muzea Policie ČR ze dne 29. 11. 2002 o postupu pounorového Ministerstva vnitra při vytváření jednotného SNB a sdělením Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 7. 10. 2002 ve věci personálních zápisů do vojenských dokladů, jakož i kmenovým listem VÚ Terezín a dalším stanoviskem Muzea Policie ČR ze dne 22. 3. 1999, podle nějž měla být vyšší pomocná správní služba národní bezpečnosti začleněna do SNB. Stěžovatel tedy trvá na tom, že má nárok, aby mu za použití § 24 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích byla hodnocena doba od 7. 9. 1947 do dosažení věku 60 let jako doba zaměstnání I. kategorie funkcí, přičemž věcná příslušnost Ministerstva vnitra je podle něj dána. Stěžovatel rovněž poukázal na skutečnost, že rozsudkem ze dne 23. 7. 1999, č. j. 28 Ca 430/98 - 81, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí správního orgánu, tento soud nerespektoval právní názor vyjádřený ve zrušujícím rozsudku č. j. 14 Ca 270/92 - 64 ze dne 15. 11. 1996.

Přestože stěžovatel nepodřazuje své námitky pod zákonné důvody, které s. ř. s. vymezuje jako přípustné důvody kasační stížnosti, Nejvyšší správní soud dovozuje, že kasační stížnost byla podána z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy pro tvrzené nesprávné právní posouzení věci a vady řízení před soudem, které mohly mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Nejvyšší správní soud je podle § 109 odst. 3 s. ř. s. vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem zmatečné, bylo-li zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné, anebo v případě, že je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Posuzovaná právní věc je specifická v tom, že skutkové a právní závěry Krajského soudu v Hradci Králové byly podrobeny přezkumu na úrovni odvolacího i dovolacího soudu. Pokud by nebyl uveden v život nový systém správního soudnictví, stěžovatelova věc by byla pravomocně skončena, přičemž stěžovatel využil všech možností správního soudnictví, jak existovalo do 31. 12. 2002, aby jeho věc byla celkem ve třech instancích projednána a posouzena. Kasační stížnost jako nový opravný prostředek byla zavedena od 1. 1. 2003, přičemž základním důvodem byla skutečnost, že ve většině oblastí veřejné správy byl přezkum soudu veden v jedné soudní instanci bez možnosti jakékoliv zásahu vyšší soudní instance. Výjimkou byly věci důchodového pojištění, a to spíše z důvodů historických než systémových. Nejvyšší správní soud si proto jako první otázku položil otázku přípustnosti této kasační stížnosti, jestliže je zřejmé, že stěžovatelova právní věc již byla posouzena třemi soudními instancemi (krajským soudem, vrchním soudem, Nejvyšším soudem).

Krajský soud ve svém rozhodnutí ze dne 14. 3. 2003, č. j. 28 Ca 430/98 - 237, vycházel z právního názoru Vrchního soudu v Praze, obsaženého v usnesení posledně jmenovaného soudu ze dne 9. 9. 2002, č. j. 1 Cao 165/99 - 197. Nejvyšší správní soud se proto na prvním místě musel zabývat otázkou vázanosti krajského soudu právním názorem soudu vrchního.

Ve světle právní úpravy platné do 31. 12. 2002 byla povinnost krajského soudu respektovat právní názor vrchního soudu, jako soudu odvolacího, nepochybná a vyplývala z ustanovení § 226 odst. 1 za použití § 250s odst. 3 o. s. ř. Nerespektování právního názoru odvolacího soudu mohlo být ve smyslu ustanovení § 221 odst. 3 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2002) důvodem pro zrušení rozhodnutí krajského soudu.

S účinností od 1. 1. 2003 se podle ustanovení § 129 odst. 2 s. ř. s. řízení o opravných prostředcích, podaných přede dnem účinnosti s. ř. s., o nichž soud nerozhodl do dne nabytí účinnosti s. ř. s., dokončí v řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s.

Obdobně předchozí úpravě o. s. ř. obsahuje ustanovení § 110 odst. 3 s. ř. s., v případě zrušení rozhodnutí krajského soudu, princip vázanosti krajského soudu právním názorem Nejvyššího správního soudu, vysloveným ve zrušovacím rozhodnutí.

I proti rozhodnutí krajského soudu, vydaného v rámci řízení zahájeného za účinnosti shora citované předchozí právní úpravy, lze podat kasační stížnost podle ustanovení § 102 a násl. s. ř. s., za použití ustanovení § 131 s. ř. s. Kasační stížnost je podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. nepřípustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že se krajský soud neřídil závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

I úprava s. ř. s. tak zná princip vázanosti krajského soudu právním názorem Nejvyššího správního soudu. Za předpokladu, že krajský soud po zrušení svého rozhodnutí Nejvyšším správním soudem respektuje právní názor Nejvyššího správního soudu pak s. ř. s. vylučuje možnost podání opravného prostředku - kasační stížnosti.

Zákonná úprava nepamatuje na situace, kdy bylo řízení zahájeno za účinnosti předchozí právní úpravy, za stejné právní úpravy bylo rozhodnutí krajského soudu zrušeno vrchním soudem a krajský soud byl zavázán právním názorem vrchního soudu vysloveným ve zrušovacím rozhodnutí, a poté již za účinnosti nové právní úpravy vydal krajský soud nové rozhodnutí, v němž právní názor vrchního soudu respektoval.

Použití analogie, případně extenzivní výklad ustanovení § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s., jejichž použitím by Nejvyšší správní soud dovodil nepřípustnost kasační stížnosti v případech, kdy krajský soud rozhodl vázán právním názorem vrchního soudu a v souladu s takovým názorem, není v daném případě namístě. Takováto interpretace by v posuzované věci, nad rámec zákonné úpravy, zúžila procesní možnosti stěžovatele a jako taková by se mohla dostat do rozporu s právy garantovanými ustanovením čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

Jakkoliv tedy krajský soud nepochybil tím, že rozhodl v souladu s právním názorem vrchního soudu vysloveným ve zrušovacím rozhodnutí, je proti rozhodnutí krajského soudu přípustná kasační stížnost. Pro rozhodování Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti pak nelze dovodit žádná omezení, s výjimkou mezi stanovených ustanovením § 102 a násl. s. ř. s. Přihlédnutí k dříve vyslovenému názoru vrchního soudu je v takovém případě vhodnou součástí rozhodování Nejvyššího správního soudu, nikoliv však jeho formálním korektivem.

Dále se Nejvyšší správní soud zabýval poukazem stěžovatele k rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 1996, č. j. 14 Ca 270/92 - 64, kterým krajský soud uložil tehdy žalované ČSSZ, aby postoupila žádost stěžovatele o úpravu důchodu Ministerstvu vnitra - orgánu sociálního zabezpečení, jako orgánu věcně příslušnému.

Krajský soud v Hradci Králové citovaným rozhodnutím konstatoval, že v případě stěžovatele a jeho zaměstnání do 1. 1. 1951 se jednalo o služební poměr od samého počátku

a proto mělo ve věci úpravy starobního důchodu podle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, rozhodnout Ministerstvo vnitra. Jakkoliv krajský soud nekonstatuje výslovně, že služebním poměrem měl na mysli služební poměr člena (příslušníka) Sboru národní bezpečnosti, z odůvodnění rozhodnutí vč. rozhodnutí o věcné příslušnosti správního orgánu - Ministerstva vnitra, tento závěr lze dovozovat.

Nejvyšší správní soud tedy především musel rozhodnout, zda opakovaným rozhodováním o věcné příslušnosti správního orgánu s přehodnocením závěru o ne/příslušnosti stěžovatele ke Sboru národní bezpečnosti nebyl porušen princip věci pravomocně rozhodnuté.

Princip věci pravomocně rozhodnuté, tj. překážka opětovného rozhodování ve věci pravomocně rozhodnuté, je definován ustanovením § 159a odst. 5 o. s. ř. (§ 159 odst. 3 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2002), pro soudní přezkum správního rozhodování platí citované zákonné ustanovení za použití § 64 s. ř. s. Citované ustanovení o. s. ř. definuje překážku opětovného rozhodování úzce - pouze v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby. Obdobně úzce, tj. pouze ve vztahu k jeho výroku, je definována závaznost rozsudku vydaného ve správním soudnictví podle úpravy s. ř. s. (§ 54 odst. 6 s. ř. s.).

V případě soudního přezkumu rozhodnutí správního orgánu takto úzce definovaná překážka nemůže obstát. Jejím teoretickým základem je zachování principu právní jistoty a existence ustálených právních vztahů byť by se v průběhu plynutí času ukázalo pravomocné soudní rozhodnutí, daný vztah upravující, nesprávným. Výrok soudního rozhodnutí přezkoumávajícího správní rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 65 a násl. s. ř. s. se zaměřuje právě jen k napadenému správnímu rozhodnutí. Jak ovšem vyplývá např. z ustanovení § 78 odst. 5 s. ř. s., právním názorem, který vyslovil soud ve zrušujícím rozsudku, je správní orgán vázán. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že vázanost právním názorem soudu, jak vyplývá z ustanovení § 78 odst. 5 s. ř. s., se vztahuje pouze na správní orgán, který je účastníkem řízení, a z podstaty věci je vyloučeno, aby se vztahovala na správní orgány řízení neúčastné, příp. na státní správu jako takovou.

Rozhoduje-li soud o žalobě téhož žalobce proti témuž žalovanému správnímu orgánu a o téže právní otázce, byť ve formálně odlišném řízení (napadajícím jiné správní rozhodnutí) je svým předchozím vysloveným právním názorem vázán (srov. Boh. A 10143/32). K uvedenému závěru nelze dojít za situace, kdy správní orgán rozhoduje v jiném, byť i obdobném případě, než ve věci, které se týká zrušující rozhodnutí soudu (srov. Boh. F 7096/34). Vázanost správního orgánu právním názorem soudu je pak samozřejmě oslabena např. v případech, kdy správní orgán opře své nové rozhodnutí o jiný skutkový základ, než učinil ve svém dřívějším rozhodnutí (srov. Boh. F 9460/39). V souladu se závěry shora je pak tato vázanost vyloučena rovněž v případech, kdy žalovaný správní orgán nebyl účastníkem předchozího řízení.

V posuzované věci je žalováno Ministerstvo vnitra, oproti ČSSZ, ve vztahu k níž bylo původní rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 1996 vydáno. Lze tedy konstatovat, že zruší-li soud rozhodnutí správního orgánu, je správní orgán, jehož rozhodnutí bylo předmětem soudního přezkumu, při novém projednání vázán právním názorem soudem, zatímco jiný správní orgán tímto právním názorem vázán ze zákona není (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2002, sp. zn. 30 Cdo 884/2001).

Nejvyšší správní soud proto k výhradám stěžovatele uzavírá, že žalované Ministerstvo vnitra nebylo vázáno právním názorem vysloveným v rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 11. 1996, č. j. 14 Ca 270/92 - 64, citované rozhodnutí krajského soudu nezakládá v současném řízení překážku věci pravomocně rozhodnuté a poukaz stěžovatele k tomuto rozhodnutí není důvodný.

Ke skutkovému stavu stěžovatel uvádí, že považuje za nepochybné a mezi účastníky za nesporné, že stěžovatel byl dekretem ministra vnitra ze dne 22. 5. 1948 jmenován aktuárským adjunktem v 7. platové stupnici v osobním stavu úředníků vyšší pomocné správní služby národní bezpečnosti s účinností od 1. 10. 1946, od 4. 1. 1949 byl stěžovatel přeložen ke Krajskému velitelství národní bezpečnosti Pardubice a k témuž dni byl tamtéž krajským velitelem národní bezpečnosti zařazen k výkonu správní služby národní bezpečnosti. Od posledně jmenovaného dne až do 4. 6. 1951 nedošlo ve služebním zařazení stěžovatele k žádné změně. K ukončení pracovního vztahu stěžovatele u Ministerstva vnitra z důvodu uvedeného v ustanovení § 21 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb. došlo ke dni 1. 1. 1951.

Ke stěžovatelem popsanému skutkovému stavu je třeba dodat, že stěžovateli bylo dne 31. 3. 1992 vydáno Federálním ministerstvem vnitra osvědčení podle § 22 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle kterého stěžovatelův pracovní poměr (tedy nikoliv služební, jak uvádí v kasační stížnosti) skončil u Ministerstva vnitra dnem 1. 1. 1951 z důvodu uvedeného v § 21 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

Zákon o mimosoudních rehabilitacích založil v § 24 odst. 3 nárok na hodnocení dob zaměstnání v I. nebo II. pracovní kategorii pro účely důchodového zabezpečení, jestliže zaměstnání skončilo z důvodů uvedených v § 21 tohoto zákona a šlo o zaměstnání, které bylo pro účely důchodového zabezpečení takto zařazeno.

Ve stěžovatelově případě bylo proto stěžejní věcí posoudit, zda jeho zaměstnání, které skončilo z důvodů uvedených v § 21 zákona o mimosoudních rehabilitacích, což bylo osvědčeno, bylo zaměstnáním zařazeným pro účely důchodového zabezpečení do I. (II.) kategorie funkcí (což Federální ministerstvo vnitra neosvědčilo). Byl tedy osvědčen pouze důvod (politická perzekuce, postup porušující obecně uznávaná lidská práva a svobody) uvedený v § 21 odst. 1 zákona o mimosoudní rehabilitaci jako důvod skončení pracovního vztahu, nikoliv však už povaha tohoto pracovního vztahu. S ohledem na úpravu pracovních kategorií (kategorii funkcí) v právu důchodového zabezpečení (jež je podrobně rozvedena v rozhodnutích vrchního soudu a Nejvyšší správní soud nepovažuje za vhodné ani potřebné ji na tomto místě opětovně popisovat, nicméně učiní tak částečně v další části tohoto odůvodnění), mohl být stěžovatel se svou žádostí o úpravu důchodu podle § 24 odst. 3 zákona o mimosoudních rehabilitacích úspěšný pouze za situace, kdy by z výše uvedeného důvodu skončil dne 1. 1. 1951 jeho pracovní vztah, jenž by byl služebním poměrem příslušníka Sboru národní bezpečnosti.

Nejvyšší správní soud poznamenává, že již v okamžiku vydání rehabilitačního osvědčení lze spatřovat původní příčinu současného sporu. V případě vydání rehabilitačního osvědčení prokazujícího ukončení služebního poměru stěžovatele by nedošlo ke sporu o interpretaci charakteru tohoto poměru. Několik let trvající snaha stěžovatele prokázat v rámci sporu o dávku důchodového pojištění, že měl být ze zákona považován za člena nově se tvořícího Sboru národní bezpečnosti, případně jeho příslušníka, tak směřuje k řešení případných pochybení vzniklých již v rámci rehabilitačního procesu, v němž byly nejlepší

předpoklady pro posouzení okolností, za kterých se formoval Sbor národní bezpečnosti po únoru 1948 urychleně transformovaný v nástroj „ochrany lidově demokratického zřízení“ (§ 1 odst. 1 zákona č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti).

Kasační stížností stěžovatel vytýká nezákonnost rozhodnutí krajského soudu, spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení (tj. kasační důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a/ s. ř. s.) - konkrétně pak posouzení tvrzeného převodu stěžovatele jako úředníka vyšší pomocné správní služby národní bezpečnosti do Sboru národní bezpečnosti ze zákona (resp. na základě obecně závazných právních předpisů - podle ustanovení § 29 zákona č. 149/1947 Sb. a ustanovení § 1 odst. 1 písm. b/ a odst. 3 vládního nařízení č. 200/1948 Sb.).

Krajskému soudu stěžovatel dále vytýká vady řízení spočívající v nepřihlednutí ke všem provedeným důkazům a v nevypořádání se s nimi v odůvodnění rozhodnutí, pročež rozsudek krajského soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování a tato vada má za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé (tj. kasační důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. d/ s. ř. s.). Konkrétně se pak jedná především o vyjádření Muzea Policie ČR ze dne 29. 11. 2002, č. j. MUP - 442/2002, potvrzující právní názor stěžovatele, že se podle § 3 odst. 1 písm. b) vládního nařízení č. 200/1948 Sb. stěžovatel stal ze zákona při převodu ze 7. do 8. platové stupnice příslušníkem Sboru národní bezpečnosti v hodnosti poručíka, dále pak o sdělení Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 7. 10. 2002, č. j. 15 410 - VHA/2002 - 2111, ve kterém je citován spis, na jehož podkladě byl ve vojenském kmenovém listě stěžovatele

proveden zápis o zařazení stěžovatele jako strážmistra Sboru národní bezpečnosti u Krajského výboru národní bezpečnosti v Pardubicích, a konečně se jedná o důkaz kmenovým listem s chybějícím schválením sňatku stěžovatele za současného pomnutí skutečnosti, že kmenové listy byly vedeny výhradně na členy/příslušníky ozbrojených sil, tj. armády, četnictva, později pak Sboru národní bezpečnosti.

Jak již shora uvedeno, krajský soud formálně nepochybil, když ve svém rozhodnutí vycházel z právního názoru vrchního soudu. Díky změně procesní právní úpravy s účinností od 1. 1. 2003 se však jeho rozhodnutí stalo přezkoumatelným Nejvyšším správním soudem v rámci řízení o kasační stížnosti. Nová procesní úprava zároveň byla účinná již v době vydání kasační stížností napadeného rozhodnutí dne 14. 3. 2003. Podle této úpravy, konkrétně pak ustanovení § 76 odst. 2 s. ř. s., zjistí-li soud, že rozhodnutí trpí takovými vadami, které vyvolávají jeho nicotnost, vysloví rozsudkem tuto nicotnost i bez návrhu.

Krajský soud v posuzované věci zrušil rozhodnutí náměstka ministra vnitra ČR ze dne 21. 4. 1998, č. j. EKO - 284 - 8/10 - 98, a rozhodnutí vedoucího orgánu sociálního zabezpečení Ministerstva vnitra ČR ze dne 26. 1. 1998, č. j. ZS - 57 481 - 14/70 - 97. V odůvodnění krajský soud konstatoval, že pro nedostatek věcné příslušnosti žalovaného nemělo být o žádosti stěžovatele meritorně rozhodováno.

K tomu Nejvyšší správní soud dodává, že rozhodnutí, které je vydáno orgánem věcně nepříslušným, je třeba považovat za nicotné (mj. systematickým výkladem za použití ustanovení § 100 odst. 2 s. ř. s.). Aby Nejvyšší správní soud mohl posoudit otázku případného pochybení krajského soudu co do ne/vyslovení nicotnosti žalobou napadeného rozhodnutí, musel se zabývat otázkou věcné příslušnosti žalovaného a tím, fakticky, věcným řešením posuzované věci.

Podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo vnitra v oboru své působnosti řídí, kontroluje a svými orgány provádí důchodové pojištění mj. příslušníků Policie České republiky a příslušníků ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a bezpečnostních služeb (dále jen „příslušníci Policie České republiky“). Podle odst. 2 téhož zákonného ustanovení mj. orgány Ministerstva vnitra rozhodují v oboru své působnosti o dávkách důchodového pojištění příslušníků Policie České republiky (dále jen „příslušník ozbrojených sil“) a provádějí jejich výplatu, mj. jestliže občan byl příslušníkem ozbrojených sil po dobu alespoň 20 let, nebo jde o příslušníka ozbrojených sil, který v době služby splnil podmínky nároku na starobní důchod, nebo jde o příslušníka ozbrojených sil, kterému ke dni 31. 12. 1992 trval služební poměr a k tomuto dni konal službu alespoň po dobu 15 let.

Shora uvedené zákonné ustanovení je v daném případě třeba posuzovat v návaznosti na ustanovení § 24 odst. 3 za použití ustanovení § 24 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích, podle kterého jestliže zaměstnání, které bylo pro účely důchodového zabezpečení zařazeno do I. (II.) pracovní kategorie, skončilo z důvodů uvedených v § 21 citovaného zákona hodnotí se doba od skončení pracovního vztahu (za použití § 21 odst. 1 citovaného zákona rozuměj též jako „služebního vztahu“) do dne vzniku nároku na starobní důchod za dobu zaměstnání, nejvýše však v rozsahu potřebném pro vznik nároku na důchod z I. (II.) pracovní kategorie. Kategorie funkcí se přitom hodnotí podle § 24 odst. 1 citovaného zákona.

Mezi účastníky řízení nebylo sporným, a je nepochybné i ve světle shora citovaného osvědčení Federálního ministerstva vnitra, že pracovní vztah stěžovatele skončil z důvodu uvedeného v § 21 odst. 1 citovaného zákona.

Zařazení do kategorií funkcí je nutno v posuzovaném případě hodnotit za použití ustanovení § 129 odst. 1 zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 162 odst. 3, 4 zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, tak, že doba služby konané v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech od 9. 5. 1945 do 31. 12. 1964 se hodnotí jako výkon funkce I. kategorie, doba této služby po 31. 12. 1964 se zařazuje do I. (II.) kategorie funkcí, přičemž vznikl-li nárok na důchod po 31. 12. 1975, určuje se zařazení služby, vykonávané po 31. 12. 1964, do I. nebo II. kategorie funkcí podle předpisů platných po 31. 12. 1975, jsou-li výhodnější ustanovení dřívějších předpisů, určuje se zařazení služby podle těchto předpisů.

Pro další úvahu je tedy nutné posuzovat, zda stěžovatel k 1. 1. 1951 splňoval požadavky shora uvedené, tj. zejména zda vykonával službu v ozbrojených silách. Těmi je v řešeném případě třeba rozumět především Sbor národní bezpečnosti ve smyslu ustanovení § 5 a násl. zákona č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, a § 1 odst. 2 a násl. zákona č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti.

Zcela esenciální je v daném kontextu otázka, zda se stěžovatel, jako zaměstnanec správní služby národní bezpečnosti, stal (jak on sám tvrdí) ze zákona členem a posléze příslušníkem Sboru národní bezpečnosti.

Výnosem ministra vnitra ze dne 24. 7. 1945, č. 3602 - 9/7 - 45 - V/5, byl stěžovatel ustanoven na základě § 7 odst. 1 zákona č. 103/1926 Sb., o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců, úřednickým čekatelem (aktuárským elévem) v osobním stavu úředníků vyšší pomocné správní služby pro vnitřní národní bezpečnost. Rozhodnutím ze dne 22. 5. 1948 (se zpětnou účinností od 1. 10. 1946) jmenoval ministr vnitra stěžovatele aktuárským adjunktem v osobním stavu úředníků vyšší pomocné správní služby národní bezpečnosti.

Shora citovaný zákon o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců platil mj. pro státní pragmatikální úředníky (k tomu srov. rovněž zákon č. 15/1914 Ř. z., o služebním poměru státních úředníků a státních sluhů/služební pragmatika).

Úřednické kategorie byly stanoveny nařízením vlády č. 103/1927 Sb., o úřednických kategoriích a úřednických titulech. Podle § 8 citovaného nařízení všeobecné úřední tituly obsahují titulové jméno a titulový přídomek. Titulové jméno bylo stanoveno podle služebních tříd a platových stupnic, titulové jméno adjunkt odpovídalo podle § 9 odst. 1 citovaného

nařízení 7. platové stupnici. Titulovým jménem úřednických čekatelů ve II. služební třídě je podle § 9 odst. 2 citovaného nařízení název elév. Titulové přídomky úředníků a úřednických čekatelů se podle § 10 odst. 1 citovaného nařízení stanoví se zřetelem k úřednické kategorii podle přílohy. Z přílohy citovaného nařízení pak plyne, že titulový přídomek aktuárský odpovídá v oboru Ministerstva vnitra ve II. služební třídě kategorii úředníků vyšší pomocné správní služby.

Stěžovatel se zařazením odpovídajícím shora citovaným předpisům byl nepochybně ve služebním poměru státního úředníka ve smyslu výše citovaných předpisů, nebyl však příslušníkem ozbrojených sborů. Stěžovatel ostatně ani netvrdí, že by příslušníkem ozbrojených sborů, konkrétně pak Sboru národní bezpečnosti, byl z titulu své funkce od počátku. Stěžovatel namítá, že se příslušníkem (členem) Sboru národní bezpečnosti stal na základě změn ze zákona podle ustanovení § 29 zákona č. 149/1947 Sb. a ustanovení § 1 odst. 1 písm. b) a odst. 3 vládního nařízení č. 200/1948 Sb.

Postavení Sboru národní bezpečnosti (dále též „Sbor“), jako výkonného orgánu správních úřadů národní bezpečnosti, vymezuje zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, ustanovením § 5 a násl. Sbor se podle § 8 odst. 1 citovaného zákona skládá z pořádkové složky (školené a cvičené pro vykonávání bezpečnostní a pořádkové služby), z kriminální složky (školené a cvičené pro stíhání trestných činů nenamířených proti státu) a ze státněbezpečnostní složky (školené a cvičené pro stíhání trestných činů namířených proti státu). Podle § 6 odst. 1 bod 2. písm. b) citovaného zákona Sbor mj. tvoří zaměstnanci, kteří byli 1. 1. 1947 přiděleni pro vykonávání služby kriminální, nebo státněbezpečnostní, pokud nebyli se svým souhlasem této služby zproštěni, nebo pokud nebyli podle platných předpisů propuštěni nebo přeloženi do výslužby. Je nepochybné, že stěžovatel podmínky tohoto zákonného ustanovení nesplňoval (což ani netvrdí) a pouze na jeho základě bez dalšího se tedy členem Sboru národní bezpečnosti nestal - nepůsobil totiž ani ve službě kriminální, ani státněbezpečnostní, nýbrž v oboru správní služby, konkrétně v agendě věcí cizineckých a cestovních pasů, ale v průběhu služby, jak dokládá řada stěžovatelových podání, i v jiných oblastech vnitřní správy.

Citovaný zákon dále vymezuje správní úřady národní bezpečnosti, vč. přidělení zaměstnanců úřadovnám národní bezpečnosti (§ 4 odst. 3 citovaného zákona). Ustanovení

§ 29 citovaného zákona ponechává úpravu ostatních služebních poměrů členů Sboru zvláštním předpisům, stejně jako úpravu služebních poměrů a platů zaměstnanců státní služby národní bezpečnosti.

Stěžovatel uplatňuje ustanovení § 29 citovaného zákona ve spojení s vládním nařízením č. 200/1948 Sb., o úpravě některých služebních a platových poměrů členů Sboru národní bezpečnosti, podle jehož ustanovení § 1 odst. 1 písm. b) se nařízení vztahuje na členy Sboru, kteří se jimi stali ze zaměstnanců splňujících podmínky § 6 odst. 1 bod 2. písm. b) citovaného zákona. Za zaměstnance podle § 1 odst. 1 písm. b) citovaného nařízení je pak v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 citovaného nařízení nutno považovat i mj. úředníky vyšší správní služby.

Ustanovení § 1 odst. 3 citovaného nařízení nelze však interpretovat tak, že se na jeho základě stali členy Sboru automaticky všichni úředníci vyšší pomocné správní služby, nýbrž tak, že se jimi stali ti úředníci vyšší pomocné správní služby, kteří (za použití § 1 odst. 1 písm. b) citovaného nařízení) splňovali podmínky § 6 odst. 1 bod 2. písm. b) citovaného zákona (které, jak shora uvedeno, stěžovatel nesplňoval).

Stěžovatel se tedy členem Sboru národní bezpečnosti ex lege nestal, což ostatně vyplývá rovněž z osobního služebního výkazu stěžovatele, podle kterého byl stěžovatel k 1. 4. 1950 zařazen do pracovní třídy pro určení platu podle zákona č. 66/1950 Sb. Podle § 2 odst. 1 písm. a) citovaného zákona se uvedený předpis vztahoval na všechny státní zaměstnance s výjimkou příslušníků ozbrojených sborů z povolání.

K vyjádření Muzea Policie ČR, kterým stěžovatel poukazuje na tvrzenou nezákonnost rozhodnutí krajského soudu Nejvyšší správní soud pouze konstatuje, že nevypořádání se s tímto vyjádřením mělo spočívat především v části, v níž Muzeum Policie ČR, prakticky bez jakýchkoliv důkazů nad rámec těch, jimiž disponoval soud, hodnotí právní stav a provádí rozbor právních předpisů z uvedeného období. V tomto směru nemohla být shledána kasační námitka důvodnou, neboť dokazování směřuje k prokázání skutkového stavu (srov. § 125 odst. 1 o. s. ř., za použití § 64 s. ř. s.), jehož právní hodnocení je výlučně v pravomoci soudu. Tvrzený rozpor spočívající v odlišném posouzení právní otázky soudem oproti stanovisku Muzea Policie ČR, proto jako kasační námitka nemůže obstát.

K tvrzenému nevypořádání se krajského soudu se sdělením Vojenského ústředního archivu Praha ze dne 7. 10. 2002, č. j. 15 410 - VHA/2002 - 2111, ve kterém je citován spis, na jehož podkladě byl ve vojenském kmenovém listě stěžovatele proveden zápis o zařazení stěžovatele jako strážmistra Sboru národní bezpečnosti u Krajského výboru národní bezpečnosti v Pardubicích Nejvyšší správní soud pouze konstatuje, že ve vojenském kmenovém listě stěžovatele je rovněž záznam o zrušení uvedeného zápisu (také s uvedením spisu, na jehož základě bylo zrušení provedeno). Neměl-li soud k dispozici ani jeden z uvedených spisů, nezbyvá mu než vycházet pouze ze záznamu ve vojenském kmenovém listě. S ohledem na nedostatek dalších důkazů v uvedeném směru je pak pouhou (jakkoliv možnou či pravděpodobnou) spekulací tvrzení o zrušení záznamu z politických důvodů v souvislosti s perzekucí stěžovatele. Krajský soud vycházel-li z prokázaného, nikoliv pravděpodobného (jakkoliv vysoce) skutkového stavu proto ani v tomto směru nepochybil a rovněž tuto kasační námitku neshledal Nejvyšší správní soud důvodnou.

Konečně poslední kasační námitka, již byla krajskému soudu vytýkána nezákonnost jeho rozhodnutí, směřovala do závěrů krajského soudu o chybějícím souhlasu se sňatkem stěžovatele v jeho kmenovém listě, přičemž tento souhlas byl nezbytným v případě že se jednalo o člena Sboru národní bezpečnosti. Stěžovatel pak poukazoval na skutečnost, že kmenový list na něho byl veden pouze byl-li členem Sboru národní bezpečnosti. Tomuto tvrzení nelze přisvědčit, uvedené tvrzení nemá oporu v žádném zákonném ustanovení, z něhož by vedení kmenového listu pouze pro příslušníky Sboru národní bezpečnosti vyplývalo. Ani v poslední kasační námitce proto Nejvyšší správní soud stěžovateli nepřisvědčil.

Jestliže tedy Nejvyšší správní soud dospívá k závěru, že stěžovatel nebyl po příslušnou dobu příslušníkem ozbrojeného sboru, nebyla dána věcná příslušnost Ministerstva vnitra podle § 9 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, rozhodovat o jeho nároku na dávku důchodového zabezpečení (pojištění) a napadená rozhodnutí jsou proto nicotná. Krajský soud, jenž o věci rozhodoval po 31. 12. 2002, měl podle § 76 odst. 2 s. ř. s. rozsudkem vyslovit nicotnost těchto rozhodnutí. Krajský soud však tato rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (což byl postup u nicotných rozhodnutí aplikovaný z důvodu procesní nouze podle úpravy účinné do 31. 12. 2002). Nicotné rozhodnutí nevyvolává právní účinky, práva a povinnosti z něj de iure nevznikají, správní orgán nemá o čem v „dalším řízení“ rozhodovat.

Krajský soud tedy užil nesprávného ustanovení procesního předpisu (soudního řádu správního), a dopustil se tak (a v tomto rozsahu) nesprávného právního posouzení věci. Kasační stížnost je tedy důvodná, míří-li do ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., avšak jedná se o jiné důvody, než které předestřel v kasační stížnosti stěžovatel. Poněvadž se jedná o případ, kdy Nejvyšší správní soud není vázán důvody kasační stížnosti, byl oprávněn rozhodnout, jak výše uvedeno, i nad rámec důvodů kasační stížnosti uplatněných.

Nejvyšší správní soud proto napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil krajskému soudu k novému rozhodnutí (§ 110 odst. 1); krajský soud je vázán právním názorem vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí.

Mimo rámec právního názoru, jímž Nejvyšší správní soud zavazuje soud krajský, cítí Nejvyšší správní soud potřebu - jako obiter dictum - vyslovit závěrečnou úvahu o limitech rehabilitačních snah založených zákonodárcem na počátku devadesátých let po pádu totalitního režimu. Ratio legis rehabilitačních zákonů je alespoň v určité míře napravit následky porušení základních práv osob v době totality (srov. I. ÚS 38/02). Nejvyšší správní soud je schopen a připraven podat i extenzivní výklad těchto norem v zájmu osob postižených, tak, aby byl účel takovéto normy naplněn. Tímto účelem bylo zmírnění některých křivd vzniklých v období od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 v rozporu se zásadami demokratické společnosti, respektující práva občanů vyjádřená Chartou Organizace spojených národů, Všeobecnou deklarací lidských práv a navazujícími mezinárodními pakty o občanských, politických, hospodářských, sociálních a kulturních právech.

V posuzované věci se stěžovatel domáhá vyslovení závěru, že nebyl formálně převeden do Sboru národní bezpečnosti, ač se tak stát podle jeho názoru mělo, podle předpisu vydaného vládou dne 12. 7. 1948, tedy několik měsíců po událostech února 1948 (nařízení vlády č. 200/1948 Sb.). Svůj názor podpořil několika vyjádřeními institucí zabývajících

se historií policejních složek. Nejvyšší správní soud výše vyložil, z jakých důvodů dospěl v podstatě k totožným právním závěrům, k jakým již dospěl v předchozích procesních fázích Vrchní soud v Praze, totiž, že stěžovatel jako aktuárský adjunkt vyšší pomocné správní služby se ze zákona (zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti) členem Sboru národní bezpečnosti nestal. Tento Sbor podle všech metod výkladu, které by Nejvyšší správní soud

byl schopen využít, nebyl podle zákona, jímž byl konstituován, určen k zajišťování veškerých úkolů národní bezpečnosti. Tyto úkoly byly vymezeny nařízením vlády č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti, a jsou zahrnuty ve 33 položkách: mezi položkami uvedenými v bodech 10. - 18. figurují agendy v minulosti a částečně až do současné doby chápané jako tradiční věci policejní vnitřní správy, jakými jsou a byly například věci zbraní a střeliva, evidence obyvatelstva, cestovní pasy, věci poštovních holubů, policie spolková apod. Sbor národní bezpečnosti v koncepci zákona č. 149/1947 Sb. byl vojensky organizovaným sborem v pozici výkonného orgánu správních úřadů národní bezpečnosti (§ 5, § 8 citovaného zákona), jenž měl složku pořádkovou, kriminální a státněbezpečnostní (§ 8 odst. 4 citovaného zákona). Koncepcí tohoto zákona tedy nebylo začlenit úředníky ve státním služebním poměru (jenž měl základy svého právního opodstatnění v zákoně č. 15/1914 Ř. z. - služební pragmatika) jako členy tohoto výkonného orgánu. Jinou otázkou je, zda a jakým způsobem pounorový režim včleňoval správní službu národní bezpečnosti do Sboru národní bezpečnosti, zda tak činil v mezích zákona, či zda tak činil bez respektu k zákonu; jistě není třeba zvláště osvětlovat, jaká „úcta“ k principům právního státu byla nastolena po 25. 2. 1948. O snaze urychleně vytvořit nový represivní sbor svědčí i přijetí nového zákona o národní bezpečnosti dne 21. 12. 1948 (č. 286/1948 Sb.), jenž již jako nepominutelné kritérium pro doplňování Sboru národní bezpečnosti obsahoval oddanost lidově demokratickému zřízení, přičemž důstojnictvo mohlo být doplňováno pouze ze zvlášť spolehlivých a lidově demokratickému zřízení oddaných občanů (§ 3 odst. 1, § 4 citovaného zákona).

Nejvyšší správní soud vidí paradoxy, k nimž rehabilitační zákonodárství mohlo v řadě ohledů vést (na některé poukázal i Ústavní soud například pod sp. zn. II. ÚS 27/98). Jde o to, že postavení těch, kteří rozhodovali o osudu jiných, může být v konečném důsledku výhodnější, než oněch, o jejichž osudu rozhodovali. Stěžovatel by teoreticky jako propuštěný člen pounorového Sboru národní bezpečnosti, z důvodů zákonem o mimosoudních rehabilitacích osvědčených, měl právo na stejné zacházení jako ti, kdož o jeho propuštění rozhodovali, a mohli být v následných letech z týchž či obdobných důvodů propuštěni. Problém, který Nejvyšší správní soud v této věci vyzdvihuje, tkví v tom, že samotný zákon převedení stěžovatele do SNB nesvědčí, a vyslovení závěru o tom, že jeho důchodové nároky měly být upraveny, by vyžadovalo přesvědčení o tom, že stěžovateli se stala křivda potud, pokud nebyl úkony orgánů pounorového Ministerstva vnitra začleněn do pounorových struktur tohoto represivního sboru. Nejvyšší správní soud na tomto místě musí připomenout, že v důsledku totalitních praktik spočívajících v zamezení přístupu k určitým pracovním pozicím byly v letech 1948 - 1989 postiženy dvě generace osob. Nejvyšší správní soud tedy nepocituje jako neodčiněnou křivdu, že stěžovatel nebyl totalitní mocí jako politicky nespolehlivá osoba (ve správním spise se vyskytuje vyjádření stěžovatele tvořící přílohu k dotazníku rehabilitační komise FMV pro ty, jejichž pracovní či služební poměr byl neoprávněně ukončen v letech 1948 - 1989, o tom, že se nejprve stal členem Strany národně socialistické - v roce 1945, poté po poradě s plk. Václavkem podal přihlášku do KSČ, z níž byl ve druhé polovině roku 1949 vyloučen, mezitím - do konce března 1948 - obstaral cestovní doklady pro čtyři členy Strany národně socialistické) do Sboru národní bezpečnosti převeden, přičemž zákon v té době platný a účinný mu takové právo ani nezaručoval.

Rehabilitační zákonodárství nemělo ambice odčinit i křivdy tohoto typu, tedy křivdy spočívající v tom, že pounorový režim zamezil přístupu některých osob k určitým funkcím či pracovním či studijním příležitostem. Odčinění křivd, které totalitní režim způsobil tím, že vůbec nepřipustil některé osoby k získání formálního vzdělání, nepřipustil je k výkonu funkcí ve státním aparátu apod., by vyžadovalo zvláštní vůli zákonodárce, kterou Nejvyšší správní soud nezaznamenal.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. února 2005

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu